

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Muu

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Pidämme hyvänä sitä, että tukipalveluiden määrittelyssä on huomioitu sosiaalista kanssakäymistä tukevat palvelut sekä osallisuuden edistäminen tai tukeminen. Pidämme erittäin hyvänä myös sitä, että sosiaalisen kanssakäymisen määrittelyssä on erikseen mainittu kulttuuriharrastukset, mutta muuttaisimme kulttuuriharrastukset-sanan muotoon kulttuuriharrastukset ja -toiminta, joka käsittää kulttuuriin osallistumisen harrastustoimintaa laajemmin. Kulttuuriharrastuksilla ja -toiminnalla tulee ymmärtää sekä taiteen ja kulttuurin kokeminen että itse tekeminen ja osallistuminen erilaisiin kulttuuritapahtumiin asiakkaan omien mieltymysten mukaisesti.]

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

-

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Pidämme tärkeänä sitä, että asuinympäristön on sovelluttava yhteisölliseen toimintaan, kuten taide-esitysten seuraamiseen, taiteen ja kulttuurin kokemiseen sekä ryhmämuotoiseen harrastustoimintaan. Tämä tarkoittaa sitä, että asuntojen yhteydessä on oltava riittävän kokoisia viihtyisiä yhteistiloja. On tärkeää, että asukkaat voivat järjestää asuinympäristössään tai sen

läheisyydessä yhteistä toimintaa omaehtoisesti tai osallistua esimerkiksi järjestöjen, kuntien tai muiden toimijoiden tuottamaan toimintaan. Ehdotamme, että asuntokohteen ylläpitäjällä tai järjestäjällä olisi lakisääteinen velvollisuus yhteisöllisen toiminnan järjestämiseen. Toiminta voidaan järjestää joko asuntokohteen ylläpitäjän/järjestäjän toimesta tai/ja ulkopuolisten palveluntuottajien kanssa yhteistyössä.]

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

-

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Pidämme tärkeänä sitä, että asumisyksiköissä olisi oltava tarjolla asukkaille järjestettyä yhteisöllistä toimintaa, jonka tulee olla asiakkaiden mieltymysten mukaista. Yhteisöllinen toiminta, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta pitävät kaikki sisällään kulttuuri- ja taidetoimintaan osallistumisen, itse tekemisen ja kokemisen. Näiden järjestämiseen ja hankkimiseen tulee olla koulutusta ja osaamista henkilöstöllä sekä johdon tuki. Henkilöstöllä ja johdolla tulee olla kyky ja osaamista yhteistyöhön näitä palveluita tuottavien kuntien, järjestöjen ja yritysten sekä osuuskuntien kanssa.]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

-

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

-

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Ehdotamme hyvänä käytäntönä kiertäviä ikäihmisten perhehoitajia, joilla olisi aikaa viettää asiakkaan kanssa pidemmän aikaa esimerkiksi omaishoitajan vapaapäivinä. Näiden hoitajien osaamiseen tulisi kuulua yhteistyö kulttuurihyvinvointitoimintaa (harrastukset, kotona tapahtuva taidetoiminta, virtuaalinen kulttuuriohjelma) järjestävien tahojen kanssa sekä kulttuuri- ja taidelähtöisten menetelmien osaaminen.]

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Yhteisölliseen toimintaan soveltuvien, esteettömien tilojen tarve on huomioitava.]

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

-

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

Kyllä

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

-

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

-

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

-

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Hyvinvointi ja terveys ovat kokonaisuus. Yhteistyön erilaisten palveluiden välillä tulee olla joustavaa ja tiedon siirtyä kotihoidon, ”tavallisen palveluasumisen” ja ”hoiva-asumisen” välillä. Tämä koskee myös asiakkaan kulttuurisia tarpeita, harrastuksia ja mieltymyksiä, jotka on kirjattava osaksi hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

Ikääntyneen väestön palveluihin liittyvän lainsäädännön kehittämisessä on ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukeminen on ymmärrettävä laajasti siten, että siihen kuuluu myös iäkkäiden henkilöiden kulttuuristen oikeuksien toteutuminen. Kulttuuristen oikeuksien toteutumisessa osana iäkkäiden henkilöiden palveluja tulee huomioida iäkkäiden henkilöiden moninaisuus ja saavutettavuuteen liittyvät tarpeet, kuten tilojen esteettömyys, selkeä viestintä sekä erilaisten apuvälineiden ja tulkkauspalveluiden tarjoaminen. Kulttuuriset oikeudet kulkevat käsi kädessä yhdenvertaisuuden kanssa ja on tärkeä varmistaa, että kaikilla ikäihmisillä on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua taide- ja kulttuurielämään.

Kulttuurisilla oikeuksilla tarkoitetaan sitä, että jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti. Kulttuuriset oikeuksien toteutumisen tulee olla osa ikäihmisten arkea ja omannäköistä elämää riippumatta hänen iästään, terveydentilastaan, asuinpaikastaan, sosioekonomisesta asemastaan tai muista ominaisuuksistaan.

Kulttuuristen oikeuksien toteutuminen on tärkeä osa ikääntyneen henkilön toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluita. Kulttuurin ja taiteen hyödyistä on olemassa vahvaa tutkimusnäyttöä esimerkiksi aivoterveysten edistämiseksi ja muistisairauksien ehkäisemiseksi. Muistisairausten etenemistä voidaan myös hidastuttaa taiteen ja kulttuurin keinoin. Ikääntyneillä kulttuuriosallistumisen on lisäksi havaittu vähentävän riskiä masennuksen kehittymiseen.

Riskinä on, että kokonaisvaltainen hyvinvoinnin ymmärtäminen, yhteistyö ja palveluintegraatio eivät toteudu, ja kulttuuriset oikeudet jäävät huomioimatta osana ikäihmisten hyvinvointia, terveyttä, toimintakyvyn edistämistä ja osallisuutta. Kulttuuritoiminnan vaikuttavuuden mittaaminen ja vakiintuneet toimintamallit kehittyvät jatkuvasti, mutta kansallista vertailutietoa ja tietopohjaa kulttuuritoiminnan toteutumisesta ja vaikutuksista ikääntyneiden hyvinvointiin ja terveyteen osana sote-palveluita ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ei vielä juurikaan ole. Riskinä on, että tämän kehityksen keskeneräisyys vaikeuttaa kulttuurihyvinvoinnin huomioimista osana lakipakettia ja käytännön työtä.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

Vuonna 2023 toimintansa aloittaville hyvinvointialueille olisi jokaiselle resursoitava kulttuurihyvinvointia koordinoiva henkilö. Kulttuurihyvinvoinnin tulee näkyä osana alueellisia hyvinvointisuunnitelmia sekä ikäihmisten palveluita koskevia suunnitelmia ja niiden toimeenpanoa, jotta kulttuuri ja taide ovat ammattimaisesti, suunnitelmallisesti ja siten vaikuttavasti osa sosiaali- ja terveyshuoltoa sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Jokaiselle hyvinvointialueelle tulee järjestää kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjotin vanhustyön tarpeisiin. Kulttuurihyvinvoinnin osaaminen tulee huomioida myös sote-ammattilaisten koulutuksissa ja vanhustyön johtamisen koulutuksissa sekä osana palveluohjausta. Tähän tarvitaan ohjausta koulutusorganisaatioille sekä täydennyskoulutusten tilaajille ja tuottajille.

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Pidämme tärkeänä, että hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, elämänlaatua ja itsenäistä suoriutumista tukevaa ja ylläpitävää kulttuuri- ja virkistystoimintaa pystytään järjestämään suunnitelmallisesti ja asiakaslähtöisesti sekä arviomaan osana palvelusuunnitelmaa. Lisäksi haluamme huomauttaa, että puhuttaessa välittömään asiakastyöhön osallistuvista henkilöistä hoiva-asumisessa puhutaan edelleen viriketoiminnan ohjaajista. Tämän sijaan tulee puhua kulttuuri-, virkistys- ja harrastustoiminnasta vastaavista ohjaajista. Viriketoiminnan käsite leimaa ja eriyttää tarpeettomasti ikääntyvien henkilöiden kulttuurisia tarpeita muusta väestöstä, jonka kohdalla puhutaan yleisesti harrastus-, vapaa-ajan tai kulttuuritoiminnasta. Tällaisten ohjaajien koulutustausta voi olla myös taiteen, kulttuurin tai kulttuurihyvinvoinnin alalla.

Mäkisalo-Ropponen Merja
Kulttuurihyvinvointipooli

Rosenlöf Anna-Mari
Kulttuurihyvinvointipooli - Kulttuurihyvinvointipooli on valtakunnallisista
kulttuurihyvinvoinnin toimijoista (20) koostuva asiantuntijaelin.